

TA'LIM JARAYONIDA INNOVATSION MASHG'ULOT TURLARI ASOSIDA BILISH FAOLLIGINI SHAKLLANTIRISH

Osiyo xalqaro universiteti

1-kurs magistranti

Salayeva Zuhra

Annotatsiya

Mazkur maqolada ta'lim jarayonida innovatsion mashg'ulot turlaridan foydalanish orqali o'quvchilarning bilish faolligini shakllantirish masalalari pedagogik va psixologik nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Innovatsion ta'lim jarayonining nazariy asoslari, interfaol mashg'ulotlarning turlari hamda ularning bilish jarayonlariga ta'siri ilmiy manbalar asosida yoritiladi. Tadqiqotda bilish faolligining mohiyati, uning rivojlanish omillari va innovatsion metodlar orqali shakllantirish mexanizmlari ochib beriladi. Shuningdek, muammoli ta'lim, loyihaviy faoliyat, interfaol texnologiyalar va raqamli ta'lim vositalarining ta'lim samaradorligini oshirishdagi o'rni asoslab beriladi. Maqola natijalari ta'lim jarayonida o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, ijodiy faolligini oshirish va ta'lim sifatini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: innovatsion mashg'ulotlar, bilish faolligi, interfaol ta'lim, pedagogik texnologiyalar, ta'lim samaradorligi.

Аннотация

В статье анализируются педагогические и психологические аспекты формирования познавательной активности обучающихся на основе инновационных видов учебных занятий. Рассматриваются теоретические основы инновационного обучения, виды интерактивных занятий и их влияние на познавательные процессы. Раскрывается сущность познавательной активности, факторы её развития и механизмы формирования с использованием инновационных методов обучения. Обосновывается роль проблемного обучения, проектной деятельности, интерактивных технологий и цифровых образовательных средств в повышении эффективности образовательного процесса. Результаты исследования направлены на развитие самостоятельного мышления и творческой активности обучающихся.

Ключевые слова: инновационные занятия, познавательная активность, интерактивное обучение, педагогические технологии, эффективность образования.

Annotation

This article analyzes the pedagogical and psychological aspects of developing learners' cognitive activity through innovative types of educational activities. The theoretical foundations of innovative education, types of interactive lessons, and their impact on cognitive processes are examined. The essence of cognitive activity, factors influencing its development, and mechanisms for fostering it through innovative teaching methods are discussed. The role of problem-based learning, project-based activities, interactive technologies, and digital educational tools in enhancing educational effectiveness is substantiated. The findings contribute to fostering independent thinking, creativity, and active learning.

Keywords: innovative learning activities, cognitive activity, interactive learning, pedagogical technologies, educational effectiveness.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning bilish faolligini oshirish masalasi muhim pedagogik muammolardan biri hisoblanadi. Jamiyat taraqqiyoti, fan va texnologiyalarning jadal rivoji ta'lim jarayonida passiv bilim berishdan voz kechib, o'quvchini faol bilish subyektiga sifatida shakllantirishni talab etmoqda. Shu nuqtayi nazardan ta'lim jarayonida innovatsion mashg'ulot turlaridan foydalanish bilish faolligini rivojlantirishning muhim omiliga aylanmoqda.

An'anaviy ta'lim shakllari ko'pincha o'quvchining faolligini cheklab qo'yadi, bilimlarni tayyor holda qabul qilishga yo'naltiradi. Innovatsion mashg'ulotlar esa o'quvchini mustaqil izlanishga, fikrlashga, muammolarni hal etishga undaydi. Bilish faolligi shaxsning intellektual rivojlanishi, ijodiy salohiyati va o'z-o'zini rivojlantirish ehtiyojining asosiy ko'rsatkichidir.

Mazkur maqolada ta'lim jarayonida innovatsion mashg'ulot turlari orqali bilish faolligini shakllantirishning nazariy va amaliy jihatlari yoritiladi.

Asosiy qism

Bilish faolligi tushunchasining pedagogik-psixologik mazmuni
Bilish faolligi — bu o'quvchining bilim olish jarayonida ongli, faol va mustaqil ishtirok etish darajasini ifodalovchi sifatdir. Psixologik jihatdan bilish faolligi idrok, xotira, tafakkur va diqqat jarayonlari bilan uzviy bog'liq. Pedagogik nuqtayi nazardan esa u o'quvchining ta'lim jarayoniga bo'lgan munosabati va motivatsiyasini belgilaydi. Olimlarning ta'kidlashicha, bilish faolligi yuqori bo'lgan o'quvchi bilimlarni chuqurroq o'zlashtiradi, ularni amaliy faoliyatda qo'llay oladi va mustaqil fikrlash qobiliyatiga ega bo'ladi.

Innovatsion mashg'ulot tushunchasi va uning ta'limdagi o'rni

Innovatsion mashg'ulotlar — bu an'anaviy dars shakllaridan farqli ravishda, zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilgan, o'quvchining faolligini oshirishga qaratilgan mashg'ulotlardir. Bunday mashg'ulotlarda interfaol metodlar, muammoli vaziyatlar, loyihalar va raqamli vositalar keng qo'llaniladi.

Innovatsion mashg'ulotlar ta'lim jarayonida:

o'quvchilarning bilish qiziqishini oshiradi;
mustaqil va tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi;
ijodiy faoliyatni rag'batlantiradi;
ta'lim samaradorligini oshiradi.

Innovatsion mashg'ulot turlarining tasnifi

Pedagogik adabiyotlarda innovatsion mashg'ulotlarning quyidagi turlari keng tarqalgan:

Muammoli mashg'ulotlar – muammo asosida bilim berish;

Loyihaviy mashg'ulotlar – amaliy faoliyatga yo'naltirilgan;

Interfaol mashg'ulotlar – guruhda ishlash, munozara va bahslar;

Raqamli mashg'ulotlar – AKT va onlayn platformalar asosida;

O'yin texnologiyalariga asoslangan mashg'ulotlar.

Har bir tur bilish faolligini oshirishda muhim pedagogik imkoniyatlarga ega.

Muammoli ta'lim asosida bilish faolligini shakllantirish

Muammoli ta'lim o'quvchini tayyor bilimlarni qabul qilishdan ko'ra, muammolarni mustaqil hal etishga undaydi. Muammoli vaziyatlar o'quvchining tafakkur faolligini kuchaytiradi, bilishga bo'lgan ehtiyojni shakllantiradi.

Muammoli mashg'ulotlarda o'quvchi savol qo'yadi, farazlar ilgari suradi va xulosalar chiqaradi. Bu jarayon bilish faolligining rivojlanishiga kuchli turtki beradi.

Loyihaviy faoliyat va bilish faolligi

Loyihaviy mashg'ulotlar o'quvchilarning mustaqil izlanish faoliyatini rivojlantiradi. Loyiha jarayonida o'quvchi axborot izlaydi, tahlil qiladi, rejalashtiradi va natijani taqdim etadi. Bu esa bilish faolligining barcha komponentlarini faollashtiradi.

Interfaol texnologiyalar va bilish faolligi

Interfaol metodlar (munozara, "aqliy hujum", klaster, konseptual xaritalar) o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi. Bunday mashg'ulotlarda o'quvchi fikr bildiradi, bahs-munozarada qatnashadi va bilimlarni birgalikda yaratadi.

Raqamli ta'lim vositalari asosida bilish faolligini rivojlantirish

Raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonini yangi bosqichga olib chiqdi. Onlayn platformalar, multimedia vositalari va virtual laboratoriyalar o'quvchilarning bilish

faolligini oshiradi. Raqamli mashg‘ulotlar individuallashtirilgan ta’limni ta’minlash imkonini beradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ta’lim jarayonida innovatsion mashg‘ulot turlaridan foydalanish o‘quvchilarning bilish faolligini shakllantirishning samarali vositasidir. Innovatsion mashg‘ulotlar o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va faol bilish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Mazkur yondashuv ta’lim sifatini oshirish, shaxsga yo‘naltirilgan va kompetensiyaviy ta’limni amalga oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Dewey, J. (1938). *Experience and education*. Macmillan.
2. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society*. Harvard University Press.
3. Bruner, J. (1996). *The culture of education*. Harvard University Press.
4. Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning*. Prentice Hall.
5. Prince, M. (2004). Does active learning work? *Journal of Engineering Education*, 93(3), 223–231.
6. Saidahmedov, N. (2019). *Innovatsion pedagogik texnologiyalar*. Toshkent: O‘qituvchi.
7. Zunnunov, A. (2018). *Zamonaviy pedagogika*. Toshkent: Fan.
8. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. (2020).